

Hieronim E. Wyczawski

"Rozwój protestanckiej reformacji w diecezji przemyskiej w połowie XVI wieku", Tadeusz Śliwa, Przemysł 1975-1977 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 17/1, 303-304

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jący całokształt zagadnień, związanych z genezą i początkowymi dziejami puncjatury w Polsce oraz polskich poselstw w Rzymie. Lukę tę wypełnia znakomicie rozprawa ks. Wojtyłki. Należy podkreślić, że udało się autorowi ponadto skorygować szereg dotychczasowych poglądów na działalność nuncjuszów w Polsce.

Praca ks. Wojtyłki jest bardzo obszerna. Zdarzają się w niej pewne powtórzenia niektórych spraw z początkowych rozdziałów w rozdziałach dalszych. Wydaje się, że autor uczynił to celowo, rozprawa bowiem składa się z 2 części, z których jedna traktuje — jak już wspomniano — o nuncjaturze, druga o polskich poselstwach przy dworze papieskim. Stąd autor liczył się prawdopodobnie z czytelnikiem, którego może nie interesować całość przedstawionych zagadnień, a tylko pierwszy albo drugi problem, albo nawet tylko postać określonego nuncjusza czy posła i dlatego chciał dla wygody czytelnika każdą sprawę pozostawić wykończoną i bez niedomówień.

Hieronim E. Wyczański

Tadeusz Śliwa, *Rozwój protestanckiej reformacji w diecezji przemyskiej w połowie XVI wieku*, Przemysł 1975—1977 ss. 58. Odb. z Kroniki Diecezji Przemyskiej.

Coraz częściej pojawiają się naukowe prace z zakresu historii Kościoła i historii teologii w Polsce w urzędowych pismach diecezjalnych. Wystarczy przytoczyć szereg artykułów i rozpraw ks. J. Wysockiego w „Wiadomościach Archidiecezjalnych Warszawskich”, także artykuły ks. Z. Skiełczyńskiego, obszerną rozprawę ks. E. Ozorowskiego w „Wiadomościach Kościelnych Archidiecezji w Białymstoku” czy ostatnio wartościową rozprawę ks. T. Śliwy w „Kronice Diecezji Przemyskiej”. Pozytcje te rejestrujemy w wydawanych przez ATK tomach *Bibliografii historii Kościoła w Polsce*, niemniej jestem zdania, że prace naukowe powinny być drukowane nie w mało zauważanych przez naukę pismach urzędowych, lecz w czasopismach teologicznych, na brak których nie można przecież narzekać. Jeżeli zaś istnieje na tego rodzaju prace zapotrzebowanie w pismach urzędowych, można by je tam przedrukowywać dla duchowieństwa parafialnego z opuszczeniem aparatu naukowego.

Ukryta w wielu zeszytach „Kroniki Diecezji Przemyskiej” rozprawka ks. T. Śliwy zajmuje się ważnym problemem protestanckiej reformacji na terenie diecezji przemyskiej. Studium składa się z 2 rozdziałów. W rozdz. I omówił autor rozwój protestanckiej reformacji wśród szlachty, rozdz. II poświęcił szerzeniu się reformacji wśród duchowieństwa diecezji i walce z nią bp. Jana Dziaduskiego (+1559). Rozprawka łączy się ściśle z innymi artykułami autora, dotyczącymi tej diecezji, zwłaszcza ze studium o Stanisławie Stadnickim i ks. Marcynie z Opoczna, które na szczęście ogłosił na łamach „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” 18 (1971) z. 4 s. 87—111 i 20 (1973) z. 4 s. 67—75.

W prezentowanej pracy przedstawił autor w szerszym niż dotąd to czyniono ujęciu przebieg wydarzeń, związanych z rozwojem protestanckiej reformacji w diecezji i na tle stosunków społeczno-gospo-

darczych. Zwrócił uwagę na sytuację materialną niektórych zwolenników nowatorstwa, jak Pileckiego i Stadnickiego, sugerując istnienie związku między nią a ich przejściem do reformacji. Na uwagę zasługuje też ustalenie powiązań rodzinnych czy sąsiedzkich między poszczególnymi rodzinami protestanckimi w diecezji i w Polsce, które zwiększało poczucie ich siły w wystąpieniach antykościelnych. Ponadto obraz rozwoju protestanckiej reformacji uzupełnił autor pewnymi uściśleniami, jak np. że Krzysztof Pilecki w Łańcucie nie usunął w 1548 r. duchownych z kościoła parafialnego. Zwrócił także uwagę na niezależną pozycję Dubiecka Stadnickich w stosunku do Zboru małopolskiego, co osłabiało jedność tego ostatniego. Ustalił wreszcie w sposób przekonujący liczbę kościołów, zabranych katolikom przez protestanckich kolatorów, przy czym okazało się, że była ona przynajmniej w tym okresie mniejsza niż dotąd przyjmowano.

W odniesieniu do duchownych, którzy przeszli do protestanckiej reformacji (12), zwrócił autor uwagę na ich związki z protestanckimi rodzinami w diecezji. W nich właśnie siedmiu duchownych w swej działalności reformacyjnej miało oparcie. Pięciu duchownych reformatorów w diecezji było przybyszami z innych diecezji. W stosunku do najgłośniejszego później reformatora Marcina Krowickiego praca ks. Śliwy nie wnosi nowych elementów. To samo trzeba powiedzieć o wypowiedziach autora o ks. Stanisławie Orzechowskim. Pod koniec rozprawki przedstawił autor wysiłki bp. Jana Dziaduskiego, jakie podejmował, głównie na synodach, by zatamować rozwój protestantyzmu w swej diecezji.

Sądzę, że autor, znany już chlubnie ze swych prac nie tylko o diecezji przemyskiej, ale i o Cerkwi prawosławnej oraz grecko-katolickiej (*Historia Kościoła w Polsce*, t. 1 Poznań 1974 s. 254—256. 383—391; t. 2 s. 87—100. 259—261. 309—323. 458—478. 481—486). ukończy studium o reformacji w diecezji przemyskiej w następnych dziesięcioleciach XVI i XVII w. i ogłosi je w którymś z pism naukowych.

Hieronim E. Wyczawski

Jan R z e p a, *Mapa administracyjna Diecezji Tarnowskiej*, Warszawa (1977), Druk. PPWK, cm 107 × 114.

Po opublikowaniu dwóch gruntownych *Schematyzmów Diecezji Tarnowskiej*, na rok 1972 i 2-tomowego na rok 1977 (zob. rec. w STV 16 (1978) nr 1 s. 259—263), ks. J. R z e p a wydał z kolei mapę wymienionej diecezji, przedstawiającą stan z 1976 r. Nie jest to mapa o przekroju historycznym, lecz — jak zaznaczono w jej tytule — o charakterze wyłącznie kościelno-administracyjnym. Stąd podane w niej elementy treściowe zostały przez autora bardzo ograniczone. Nie uwzględniono więc na terenie diecezji granic politycznych, jak województw i gmin, a z geografii oznaczono tylko rzeki, większe jeziora, linie kolejowe oraz ważniejsze drogi. Mapa nie posiada też skali, w jakiej ją wykonano.

Na treść kościelno-administracyjną mapy składają się: granice dekanatów i parafii oraz kościoły: dekanalne, parafialne, wikariatów parafialnych, kościoły pomocnicze i kaplice. Odnosnie do kościołów kla-